

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»
Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи
Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ
доктори илмҳои педагогӣ, профессор
Сафарзода М.В.

2026 с.

ТАҚРИЗИ

**муассисаи пешбар ба диссертатсияи Каримов Раҳматулло Рамазонович дар
мавзуи «Дипломатияи об ва ҷойгоҳи он дар сиёсати хориҷии Тоҷикистон»**

барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси

5.6.4. Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи

глобалӣ ва минтақавӣ

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Қори диссертатсионии Каримов Раҳматулло Рамазонович дар мавзуи «Дипломатияи об ва ҷойгоҳи он дар сиёсати хориҷии Тоҷикистон» аз ҷиҳати муҳтаво, мақсаду вазифаҳо, объекту предмети таҳқиқ, масъалаҳои баррасишуда ва натиҷаҳои бадастомада ба шиносномаи ихтисоси 5.6.4. Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ мутобиқат менамояд.

Мубрамияти мавзуи таҳқиқоти диссертатсионии доктарабӣ дараҷаи илмӣ дар он зоҳир мегардад, ки дар шароити муносири рушди муносибатҳои байналмилалӣ масъалаҳои вобаста ба захираҳои обӣ, истифодаи оқилонаи онҳо ва таъмини амнияти обӣ ба яке аз самтҳои муҳими рӯшномаи сиёсӣ табдил ёфтаанд. Мураккаб гардидани мушкилоти обӣ, нобаробар ҷойгир шудани захираҳои об, афзоиши талабот ба оби тозаи ошомиданӣ ва таъсири тағйирёбии иқлим зарурати тақвияти ҳамкории давлатҳо ва истифодаи воситаҳои дипломатиро дар ҳалли масъалаҳои мазкур бештар менамоянд. Дар чунин шароит дипломатияи об ҳамчун шакли махсуси фаъолияти дипломатӣ ва воситаи ҳамоҳангсозии манфиатҳои давлатҳо аҳаммияти хос пайдо мекунад.

Мувофиқи муҳтавои диссертатсия, мавҷудияти ҳавзаҳои муштаракӣ обӣ давлатҳоро ба ҳамкории доимӣ, муколамаи сиёсӣ ва истифодаи мувофиқашудаи захираҳои об водор менамояд. Дар баробари ин, афзоиши рақобат барои дастрасӣ ба захираҳои об метавонад заминаи пайдоиши ихтилофу низоъҳои байнидавлатӣ ва минтақавиро фароҳам оварад. Аз ин рӯ, таҳқиқи роҳу воситаҳои пешгирии чунин ихтилофҳо, таъмини тавозуни манфиатҳои ҷонибҳо ва ташаккули механизмҳои самараноки ҳамкорӣ дар соҳаи об аҳаммияти муҳимми илмӣ ва амалӣ дорад. Дар ин раванд дипломатияи об на танҳо воситаи ҳалли масъалаҳои соҳавӣ, балки омили таҳкими эътимоди мутақобила, суботи сиёсӣ ва рушди устувор арзёбӣ мегардад.

Мубрамияти мавзӯ, ҳамчунин, бо ҷойгоҳи масъалаҳои об дар сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон алоқаманд мебошад. Дар диссертатсия нишон дода шудааст, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун кишвари гидродонори минтақа дар ташаккули захираҳои обии Осиёи Марказӣ мавқеи муҳим дошта, ҳифз ва

истифодаи оқилонаи ин захираҳо ба таъмини амнияти обии минтақа таъсири бевосита мерасонад. Дар чунин шароит таҳқиқи ҷанбаҳои сиёсӣ дипломатии идоракунии захираҳои об, ҳифзи манфиатҳои миллии кишвар ва таҳкими ҳамгироии минтақавӣ дар соҳаи об аҳамияти махсус пайдо менамояд.

Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаҳои вобаста ба обро ҳамчун яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати хориҷии худ мавриди тавачҷуҳ қарор дода, тавассути пешниҳоди ташаббусҳо ва баргузори чорабиниҳои байналмилалӣ барои таҳкими муколама ва ҳамкории ҷаҳонӣ дар ин соҳа талош менамояд. Таҳқиқи ҷойгоҳи дипломатияи об дар таҳкими имиҷи сиёсии Тоҷикистон, муайян намудани аҳамияти ташаббусҳои кишвар дар ҳалли мушкилоти обии сайёра ва арзёбии таъсири онҳо ба рушди ҳамкориҳои минтақавию байналмилалӣ аз масъалаҳои муҳими илмӣ сиёсӣ ба ҳисоб меравад.

Ҷанбаи дигари мубрамияти таҳқиқот ба зарурати муайян намудани моҳият, хусусиятҳо ва заминаҳои ташаккули дипломатияи об вобаста мебошад. Тибқи маводи диссертатсия, дипломатияи об ҳамчун самти нисбатан нави фаъолияти дипломатӣ ҳанӯз ба омӯзиши амиқи назариявӣ ва низомнок ниёз дорад. Аз ин рӯ, таҳқиқи раванди пайдоишу рушди он, муайян намудани робитаи дипломатияи об бо амнияти обӣ ва ошкор сохтани таъсири омилҳои геополитикӣ ба идоракунии захираҳои об барои рушди минбаъдаи донишҳои сиёсӣ аҳамияти назаррас дорад.

Ҳамин тариқ, интиҳоби мавзӯ аз нигоҳи илмӣ асоснок ва ба талаботи воқеии рушди муносибатҳои байналмилалӣ ҷавобгӯ мебошад. Таҳқиқи масъалаи мазкур барои муайян намудани имкониятҳои дипломатияи об дар ҳифзи манфиатҳои миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон, таҳкими имиҷи сиёсии кишвар, таъмини амнияти обӣ ва рушди ҳамкориҳои созандаи давлатҳои Осиёи Марказӣ аҳамияти назариявӣ амалӣ дорад.

Дарачаи асосноккунии гузоришҳои илмӣ, хулосаю пешниҳод, ки дар диссертатсия оварда шудаанд. Аз таҳлили мухтавои диссертатсияи доктарабармеояд, ки гузоришҳои илмӣ, хулосаҳо ва пешниҳодҳои муаллиф дар заминаи омӯзиши ҷанбаҳои назариявӣ амалии дипломатияи об, масъалаҳои амнияти обӣ ва ҷойгоҳи омили об дар сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон асоснок гардидаанд. Муаллиф аз баромаду маърузаҳо ва ташаббусҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, таълифоти муҳаққиқони ватанию хориҷӣ, санадҳои сиёсӣ ва меъёрии ҳуқуқӣ, созишномаю шартномаҳои байнидавлатӣ, қатъномаю эълонияҳои Созмони Милали Муттаҳид, инчунин маводи илмӣ, иттилоотӣ ва оморӣ истифода намуда, масъалаҳои меҳварии таҳқиқотро мавриди баррасӣ қарор додааст.

Асоснокии натиҷаҳои таҳқиқот тавассути истифодаи методҳои таърихӣ, системавӣ, муқоисавӣ, институтсионалӣ, таҳлил ва синтез, инчунин равиши байнифаннӣ таъмин гардидааст. Истифодаи маҷмуи чунин усулҳо ба муаллиф имкон додааст, ки раванди пайдоишу ташаккули дипломатияи об, заминаҳои табиӣ ва амалии рушди он, хусусиятҳои геополитикии амнияти обӣ, нақши дипломатияи об дар ҳифзи амнияти об, аҳамияти он дар таҳкими имиҷи сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҷанбаҳои сиёсии идоракунии захираҳои об дар минтақаи Осиёи Марказиро ба таври пайдарпай таҳлил намояд. Пайвастанӣ таҳлили назариявӣ бо арзёбии масъалаҳои амалии вобаста ба истифодаи

захираҳои обӣ ва муносибатҳои байнидавлатӣ дараҷаи асоснокии гузоришҳои илмӣ ва хулосаҳои пешниҳодшударо таъкият бахшидааст.

Хулосаҳои бадастовардаи муаллиф аз натиҷаи таҳлили масъалаҳои дар бобу зербобҳои диссертатсия баррасишуда баромада, бо мақсад, вазифаҳо, объект ва предмети таҳқиқот робитаи мантиқӣ доранд. Дар онҳо дипломатияи об ҳамчун шакли махсуси фаъолияти дипломатӣ арзёбӣ гардида, нақши он дар ҳамоҳангсозии манфиатҳои давлатҳо, пешгирии ихтилофҳои эҳтимолии вобаста ба об, таҳкими ҳамкориҳои минтақавию байналмилалӣ, ҳифзи манфиатҳои миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва таъмини амнияти обӣ муайян карда шудааст.

Пешниҳодҳои амалии муаллиф ба ворид намудани курсҳои махсуси дипломатияи об ба барномаҳои таҳсилоти олии, таъсиси платформаҳои таҳлили сиёсати об, ба инобат гирифтани ҷанбаҳои геополитикии амнияти обӣ ҳангоми таҳияи сиёсати давлатӣ, тақмили заминаҳои институтсионалӣ ва меъёриҳои ҳуқуқии соҳа, таҳия ва амалисозии созишномаҳои дучонибаю бисёрҷониба, мубодилаи шаффофи иттилоот, таъкили механизмҳои идоракунии муштаракӣ захираҳои об ва таъсиси платформаҳои доимии ҳамкории минтақавӣ равона гардидаанд. Пешниҳодҳои мазкур хусусияти амалӣ дошта, метавонанд дар фаъолияти сохторҳои давлатӣ, ниҳодҳои илмӣ ва муассисаҳои таълимӣ, инчунин ҳангоми таҳияи барномаҳо, консепсияҳо ва стратегияҳои марбут ба сиёсати обӣ ва дипломатияи об истифода шаванд.

Навгонии илмӣ таҳқиқ ва саҳеҳии натиҷаҳои гирифташуда. Навгонии илмӣ диссертатсия, пеш аз ҳама, дар таҳқиқи маҷмуии дипломатияи об ҳамчун шакли махсуси фаъолияти дипломатӣ ва муайян намудани ҷойгоҳи он дар сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ифода меёбад. Муаллиф дипломатияи обро аз ҷиҳати назариявӣ мавриди омӯзиш қарор дода, назарияҳои гуногуни марбут ба ин самтҳо арзёбӣ ва қоидаи нави дипломатияи обро пешниҳод намудааст. Дар заминаи омӯзиши маводи назариявӣ амалӣ омилҳо ва заминаҳои пайдоишу рушди дипломатияи об муайян гардида, хусусиятҳои хоси ташаккули он дар шароити муосир асоснок карда шудаанд.

Ҷанбаи дигари навгонии илмӣ таҳқиқот аз муайян намудани хусусиятҳои геополитикии масъалаҳои вобаста ба об ва арзёбии онҳо дар заминаи воқеияти муосири муносибатҳои байналмилалӣ иборат мебошад. Дар диссертатсия масъалаи об на танҳо ҳамчун омилҳои табиӣ ва иқтисодӣ, балки ҳамчун унсурҳои таъсиргуздор ба муносибатҳои байнидавлатӣ, суботи сиёсӣ ва амнияти минтақавию байналмилалӣ баррасӣ гардидааст. Муаллиф робитаи дипломатияи обро бо амнияти обӣ таҳлил намуда, ҷойгоҳ ва нақши онро дар пешгирии ихтилофҳои эҳтимолӣ, ҳамоҳангсозии манфиатҳои давлатҳо ва таҳкими ҳамкориҳои созанда муайян кардааст.

Навгонии диссертатсия, ҳамчунин, дар омӯзиши раванди ташаккули дипломатияи об ва муайян намудани аҳаммияти он дар таҳкими имиджи сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон зоҳир мегардад. Дар ин замина ташаббусҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи об, баргузориҳои чорабиниҳои байналмилалӣ ва нақши онҳо дар ташаккули рӯзномаи ҷаҳонӣ об мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Муаллиф нишон додааст, ки пешбурди дипломатияи об ба таҳкими мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар муносибатҳои байналмилалӣ ва муаррифии кишвар ҳамчун ҷонибдори муқолама, ҳамкорӣ ва истифодаи оқилонаи захираҳои об мусоидат менамояд.

Дар доираи таҳқиқот ҷанбаҳои сиёсӣ маъмурии идоракунии захираҳои об ва нақши онҳо дар таъмини амнияти минтақаи Осиёи Марказӣ низ мушаххас карда шудаанд. Муаллиф идоракунии захираҳои обро ҳамчун яке аз омилҳои муҳими ташаккули муносибатҳои минтақавӣ арзёбӣ намуда, зарурати таҳкими эътимоди байнидавлатӣ, ҷамоҳангсозии амалҳо ва рушди механизмҳои идоракунии муштараки захираҳои обро асоснок кардааст. Дар натиҷа, дипломатияи об ҳамчун воситаи таҳкими ҳамгироии сиёсӣ, таъмини суботи минтақавӣ ва рушди устувор пешниҳод гардидааст.

Саҳеҳӣ ва эътимоднокии натиҷаҳои бадастомада аз пайдарҳамии баррасии масъалаҳо ва мувофиқати далелҳои пешниҳодшуда бо ҳулосаҳои ниҳой бармеояд. Муаллиф натиҷаҳои илмиро дар заминаи таҳлили мушаххаси моҳияти дипломатияи об, шароити ташаккули он, масъалаҳои амнияти обӣ ва таҷрибаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷамъбаст намудааст. Муқоисаи мазмунӣ бобу зербобҳо бо нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда нишон медиҳад, ки натиҷаҳои эълонгардида дар қисматҳои дахлдори диссертатсия мавриди баррасӣ ва асоснокунии қарор гирифтаанд.

Эътимоднокии ҳулосаҳои таҳқиқот, ҳамчунин, бо тасвиби натиҷаҳои он дар муҳити илмӣ ва таълимӣ тақвият меёбад. Муқаррароти асосии диссертатсия дар конференсияҳои ҷумҳуриявӣ байналмилалӣ пешниҳод ва муҳокима гардида, дар интишороти илмӣ муаллиф инъикос ёфтаанд. Натиҷаҳои таҳқиқот дар раванди таълим низ истифода шуда, дар заминаи онҳо курси махсуси «Дипломатияи Эмомалӣ Раҳмон дар соҳаи об» барои магистрантони хизматчиӣ давлатӣ роҳандозӣ гардидааст. Ин ҳолатҳо аз асоснокии илмӣ ва қобили татбиқ будани натиҷаҳои пешниҳодшуда шаҳодат медиҳанд.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия. Аҳамияти илмӣ диссертатсия дар омӯзиши дипломатияи об ҳамчун самти махсуси фаъолияти дипломатӣ ва муайян намудани заминаҳои ташаккул, мазмун, хусусиятҳо ва самтҳои рушди он ифода меёбад. Натиҷаҳои таҳқиқот тасаввуроти назариявиро оид ба робитаи масъалаҳои об бо муносибатҳои байналмилалӣ, сиёсати хориҷӣ, амнияти обӣ ва равандҳои геополитикӣ тақмил медиҳанд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот бо имкони истифодаи ҳулосаҳо ва пешниҳодҳои муаллиф ҳангоми таҳияи барномаҳо, концепсияҳо ва стратегияҳои марбут ба сиёсати обӣ, дипломатияи об ва амнияти миллии муайян мегардад. Натиҷаҳо метавонанд дар таҳияи созишномаҳои байнидавлатӣ, ташкили музокирот оид ба истифодаи захираҳои оби муштарақ, омода намудани маводи илмӣ таҳлилӣ ва тақмили фаъолияти сохторҳои марбут ба сиёсати хориҷӣ истифода шаванд. Онҳо, ҳамчунин, барои таҳияи курсҳои таълимӣ дар самтҳои сиёсатшиносӣ, муносибатҳои байналмилалӣ ва ҳуқуқи байналмилалӣ аҳамият доранд.

Аҳамияти иқтисодии натиҷаҳо бо истифодаи оқилона ва идоракунии муштараки захираҳои об, ҳифзи манбаъҳои обӣ, ҷалби сармоя барои ҳифзи захираҳои обу пирахҳо ва таҳияи лоиҳаҳои муштараки минтақавӣ алоқаманд мебошад.

Аҳамияти иҷтимоии диссертатсия аз нақши захираҳои об дар таъмини аҳоли бо оби тозаи ошомиданӣ ва рушди устувори ҷомеа бармеояд. Татбиқи пешниҳодҳои муаллиф метавонад ба таҳкими муколама, эътимоди мутақобила,

пешгирии ихтилофҳои вобаста ба об ва рушди ҳамкориҳои байнидавлатӣ мусоидат намояд.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ, дурустӣ ва асоснокии натиҷаҳои таҳқиқ. Бояд тазаккур дод, ки эътимоднокии натиҷаҳои диссертатсия бо пайдарҳамии баррасии масъалаҳои асосӣ, мутобиқати усулҳои интихобшуда ба мақсаду вазифаҳои таҳқиқот ва фарогирии ҷанбаҳои назариявӣ амалии мавзӯ таъмин гардидааст. Муаллиф омӯзиши масъаларо аз муайян намудани моҳият ва заминаҳои ташаккули дипломатияи об оғоз намуда, минбаъд ҷанбаҳои геополитикии амнияти обӣ, робитаи дипломатияи об бо таъмини амният ва ҷойгоҳи онро дар сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди таҳлил қарор додааст. Чунин тартиби таҳқиқ имкон додааст, ки масъалаҳои гузошташуда дар робитаи мантиқӣ ва пайдарҳамии муайян баррасӣ гарданд.

Дар раванди таҳқиқот методҳои таърихӣ, системавӣ, муқоисавӣ, институтсионалӣ, таҳлил ва синтез, инчунин равиши байнифаннӣ истифода шудаанд. Методҳои мазкур ба хусусияти мавзӯ мутобиқ буда, барои муайян намудани раванди пайдоишу рушди дипломатияи об, муқоисаи мавқеъҳои илмӣ, омӯзиши фаъолияти ниҳодҳо ва арзёбии робитаи масъалаҳои об бо муносибатҳои байналмилалӣ шароити методологӣ зарурӣ фароҳам овардаанд. Истифодаи яқояи онҳо ба муаллиф имкон додааст, ки дипломатияи обро ҳамчун падидаи дорои ҷанбаҳои сиёсӣ, амниятӣ, геополитикӣ ва институтсионалӣ таҳқиқ намояд.

Дурустии натиҷаҳои илмӣ тавассути баррасии мавқеъҳои назариявӣ муҳаққиқони ватанию хориҷӣ, омӯзиши санадҳои сиёсӣ ва меъёрии ҳуқуқӣ, созишномаю шартномаҳои байнидавлатӣ, қатъномаю эълomiaҳои байналмилалӣ, инчунин истифодаи маводи иттилоотӣ ва омӯри таъмин гардидааст. Муаллиф маълумоти сарчашмаҳои гуногунро дар робита бо масъалаҳои мушаххаси таҳқиқот истифода намуда, равандҳои ташаккули дипломатияи об, таъмини амнияти обӣ ва идоракунии захираҳои обро дар сатҳҳои миллӣ, минтақавӣ ва байналмилалӣ арзёбӣ кардааст.

Асоснокии натиҷаҳо аз мувофиқати муҳтавои бобу зербобҳо бо вазифаҳои гузошташуда ва робитаи мустақими ҳулосаҳои ниҳой бо таҳлилҳои анҷомёфта бармеояд. Ҳар як боби диссертатсия масъалаи муайянеро ҳал намуда, натиҷаҳои он дар ҳулосаи умумӣ ҷамъбаст гардидаанд. Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда, ҳулосаҳои илмӣ ва тавсияҳои амалӣ бо муҳтавои таҳқиқот ҳамоҳанг буда, мулоҳизаҳои асосии муаллифро инъикос менамоянд. Аз ин рӯ, натиҷаҳои диссертатсияро метавон аз ҷиҳати илмӣ эътимоднок, дуруст ва ба дараҷаи зарурӣ асоснок арзёбӣ намуд.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар анҷом додани марҳалаҳои асосии таҳқиқот, муайян намудани самтҳои омӯзиши мавзӯ ва коркарди масъалаҳои назариявӣ амалии дипломатияи об ифода меёбад. Довталаб адабиёти илмӣ ва сарчашмаҳои марбут ба мавзӯро ҷамъоварӣ, гурӯҳбандӣ ва таҳлил намуда, раванди таърихӣ пайдоишу ташаккули дипломатияи обро мавриди омӯзиш қарор додааст. Аз ҷониби муаллиф ҷойгоҳи омили об дар рушди муносибатҳои байнидавлатӣ, минтақавӣ ва байналмилалӣ, инчунин таъсири мушкilotи обӣ ба ин муносибатҳо муайян карда шудааст.

Довталаб мустақилона заминаҳои ташаккули дипломатияи об, ҷанбаҳои геополитикии амнияти обӣ, робитаи дипломатияи об бо таъмини амният ва аҳаммияти онро дар таҳкими имиджи сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил намудааст. Муайян намудани ҷанбаҳои сиёсӣ маъмурии идоракунии захираҳои об, арзёбии нақши онҳо дар таъмини амнияти минтақаи Осиёи Марказӣ, ба низом даровардани донишҳои марбут ба дипломатияи об ва пешниҳоди тавсияҳо чиҳати таҳкими ҳамгироии байналмилалӣ дар соҳаи об саҳми бевоситаи довталаб ба ҳисоб меравад. Таҳияи сохтори диссертатсия, ҷамъбасти натиҷаҳои илмӣ, ташаккули хулосаҳои муаллифӣ ва пешниҳоди роҳҳои истифодаи амалии онҳо низ аз ҷониби довталаб анҷом дода шудаанд.

Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар мақолаҳои илмӣ муаллиф инъикос ёфта, нуктаҳои алоҳидаи диссертатсия дар конференсияҳои ҷумҳуриявӣ байналмилалӣ пешниҳод ва муҳокима гардидаанд. Саҳми шахсии довталаб, ҳамчунин, дар таҳияи барнома ва модулҳои таълимӣ, курси лексияҳо ва истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот дар раванди таълим зоҳир мегардад. Интишорот, маърузаҳо ва маводи таълимии таҳияшуда мухтавои асосӣ ва натиҷаҳои илмӣ диссертатсияро фаро мегиранд.

Наشري натиҷаҳои таҳқиқ аз рӯйи мавзӯи диссертатсия. Натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ довталаби дараҷаи илмӣ Каримов Раҳматулло Рамазонович дар мавзӯи «Дипломатияи об ва ҷойгоҳи он дар сиёсати хориҷии Тоҷикистон» дар 9 интишороти илмӣ инъикос гардидаанд. Аз ин шумора 5 мақола дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 4 мақола дар маҷмуаҳо ва нашрияҳои дигари илмӣ, аз ҷумла маводи конференсияҳои илмӣ ба таърифи расидаанд.

Наشري натиҷаҳои таҳқиқоти довталаб ба талаботи бандҳои 34 ва 35-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 (бо тағйири иловаҳо тибқи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023, №295) тасдиқ гардидааст, мутобиқат менамояд.

Арзёбии мазмунӣ диссертатсия. Қори диссертатсияи Каримов Раҳматулло Рамазонович аз муқаддима, тавсифи умумӣ таҳқиқот, се боб, шаш зербоб, хулоса, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот, рӯйхати адабиёти истифодашуда ва интишороти довталаб иборат мебошад.

Дар муқаддима мубрамият ва дараҷаи таҳқиқи мавзӯ асоснок гардида, масъалаҳои норасоӣ об, тағйирёбии иқлим, амнияти обӣ ва ҷойгоҳи дипломатияи об дар сиёсати хориҷии Тоҷикистон баррасӣ шудаанд. Дар тавсифи умумӣ мақсаду вазифаҳо, объекту предмет, фарзияи илмӣ, асосҳои назариявӣ методологӣ, навгони илмӣ, нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳаммияти назариявӣ амалӣ, эътимоднокии натиҷаҳо, саҳми шахсии довталаб ва сохтори диссертатсия муайян гардидаанд.

Боби якуми диссертатсия «**Заминаҳои сиёсӣ назариявӣ ташаккули дипломатияи об**» аз ду зербоб иборат буда, ба ташаккули асосҳои назариявӣ ва муайян намудани заминаҳои пайдоиши дипломатияи об бахшида шудааст. Дар зербоби якум «Моҳияти ҷанбаҳои назариявӣ ташаккули дипломатияи об ҳамчун шакли махсуси дипломатия» муаллиф раванди таърихӣ пайдоиши муносибатҳои вобаста ба обро баррасӣ намудааст. Нақши об дар ташаккули

чомеаҳо, давлатҳо ва тамаддунҳо, рушди инфрасохтори обрасонӣ ва густариши робитаҳои байни халқҳо мавриди таҳлил қарор гирифтааст. Муаллиф нишон медиҳад, ки идоракунии захираҳои об аз давраҳои қадим ғаёлияти дастаҷамъона, ҳамоҳангсозии манфиатҳо ва шаклҳои муайяни ҳамкориро тақозо мекард. Бо мураккаб гардидани муносибатҳои байналмилалӣ масъалаҳои вобаста ба об тадриҷан ба самти мустақили ғаёлияти дипломатӣ табдил ёфтаанд.

Дар ин зербоб мавқеъҳои гуногуни илмӣ оид ба мафҳум, вазифа ва хусусиятҳои дипломатияи об муқоиса гардида, робитаи он бо сиёсати хориҷӣ, ҳуқуқи байналмилалӣ, ҳифзи муҳити зист, тағйирёбии иқлим ва рушди устувор нишон дода шудааст. Дар натиҷаи таҳлили назарияҳо муаллиф таърифи худро пешниҳод намуда, дипломатияи обро қисми таркибӣ ва таърихии дипломатия медонад, ки барои ҳалли масъалаҳои вобаста ба об бо ҷалби субъектҳои гуногунсатҳи дорои манфиатҳои муштарак равона шудааст. Дар ҷамъбасти зербоб зарурати омӯзиши дипломатияи об ҳамчун ғанни алоҳида, омода намудани мутахассисон ва татбиқи лоиҳаҳои илмию таҳқиқотӣ дар ин самт таъкид гардидааст.

Зербоби дуюм «Заминаҳои табиӣ ва асосҳои амалии шаклгирии дипломатияи об дар шароити муосир» ба муайян намудани омилҳои бахшида шудааст, ки зарурати ҳамкориҳои давлатҳоро дар соҳаи об ба вуҷуд меоранд. Муаллиф вобастагии якҷониба, мутақобила ва бисёрҷонибаи давлатҳоро дар ҳавзаҳои муштаракӣ обӣ ҳамчун заминаи табиӣ дипломатияи об арзёбӣ менамояд. Табиати фаромарзии захираҳои об, нобаробарии ҷойгиршавии онҳо ва вобастагии давлатҳо аз дарёву ҳавзаҳои муштарак ҳамчун омилҳои асосии ташаккули муносибатҳои сиёсӣ дипломатӣ дар соҳаи об баррасӣ шудаанд. Дар идомаи зербоб раванди ташаккули асосҳои сиёсӣ ва ҳуқуқии истифодаи захираҳои оби фаромарзӣ таҳлил гардидааст. Муаллиф таҷрибаи бастанӣ созишномаҳои марбут ба об, тағйир ёфтани муҳтавои онҳо ва ворид гардидани масъалаҳои ҳифзи захираҳои об, таъмини аҳоли бо оби ошомиданӣ, коҳиши таъсири тағйирёбии иқлим ва пешгирии офатҳои марбут ба обро мавриди омӯзиш қарор додааст. Дар натиҷа, дипломатияи об ҳамчун механизми зарурии танзими манфиатҳои давлатҳои ҳамҷавза, пешгирии ихтилофҳо ва таъмини истифодаи одилонаи устувори захираҳои об арзёбӣ гардидааст.

Боби дуюм «Дипломатияи об ва ҷойгоҳи он дар таъмини амнияти обӣ» масъалаҳои амниятӣ ва геополитикии захираҳои обро фаро гирифта, аз ду зербоб таркиб ёфтааст. Дар зербоби якум «Арзёбии ҷанбаҳои геополитикии амнияти обӣ дар шароити муосир» захираҳои об ҳамчун омилҳои таъсиргузор ба самтгирии сиёсати давлатҳо, муносибатҳои байнидавлатӣ ва суботи минтақавию байналмилалӣ баррасӣ шудаанд. Муаллиф мафҳуми амнияти обиро шарҳ дода, онро бо дастрасии аҳоли ба оби кофӣ бехатар, сифати об, рушди инфрасохтор, идоракунии самаранок ва коҳиши хавфҳои марбут ба об алоқаманд медонад. Дар баробари ин, робитаи амнияти обӣ бо рушди иқтисодию иҷтимоӣ, ҳифзи муҳити зист ва суботи сиёсӣ нишон дода шудааст.

Дар зербоби мазкур таъсири тағйирёбии иқлим, афзоиши талабот ба об, коҳиш ёфтани захираҳои оби тоза ва идоракунии номукаммали онҳо ба вазъи амниятӣ мавриди таҳлил қарор гирифтааст. Муаллиф нишон медиҳад, ки захираҳои об вобаста ба тарзи идоракунӣ метавонанд ҳам омилҳои ҳамкорӣ ва ҳам

манбаи ихтилоф бошанд. Таҳлили масъалаҳои обии Осиёи Марказӣ ва пайомадҳои вобаста ба баҳри Арал барои асоснок намудани зарурати ҳамкориҳои доимии байнидавлатӣ ва ташаккули механизмҳои муассири дипломатияи об истифода шудааст.

Дар зербоби дуюм «Чойгоҳи дипломатияи об дар таъмини амнияти обӣ дар шароити муосир» дипломатияи об ҳамчун воситаи ҳифзи манфиатҳои миллӣ, пешгирии таҳдидҳои амниятӣ ва таҳкими суботи дарозмуддат арзёбӣ гардидааст. Муаллиф механизмҳои гуфтушунӣ, таҳияи созишномаҳо, мубодилаи иттилоот ва идоракунии муштараки захираҳои обро аз воситаҳои асосии дипломатияи об мешуморад. Ҳамзамон, иштироки давлатҳо, созмонҳои байналмилалӣ, ҷомеаи илмӣ, бахши хусусӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ дар ҳалли масъалаҳои обӣ муҳим доништа шудааст.

Дар ин қисм робитаи амнияти обӣ бо амнияти озуқаворӣ ва энергетикӣ, инчунин зарурати татбиқи муносибати ҳамгироёна ба идоракунии захираҳои мавриди таҳлил қарор гирифтааст. Муаллиф дипломатияи обро воситаи табдил додани рақобат барои захираҳо ба ҳамкориҳои мутақобилан судманд арзёбӣ менамояд. Дар ҷамъбасти боб пешниҳодҳо оид ба эълон намудани солҳои 2030-2050 ҳамчун Бистсолаи таъмини амнияти об дар ҷаҳон, таъсиси Маркази байналмилалӣи дипломатияи об дар шаҳри Душанбе ва таҳияи лоиҳаи минтақавӣи таҳқиқоти дипломатияи об дар заминаи институтҳои илмӣи кишварҳои Осиёи Марказӣ манзур гардидаанд.

Боби сеюм «**Масъалаи об ва чойгоҳи он дар сиёсати хориҷии Тоҷикистон**» ба омӯзиши таҷрибаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муайян намудани дурнамои рушди дипломатияи об дар минтақаи Осиёи Марказӣ бахшида шудааст. Дар зербоби якум «Аҳаммияти дипломатияи об дар таҳкими имиджи сиёсии Тоҷикистон» муаллиф робитаи пешбурди рӯзномаи ҷаҳонӣи обро бо ташаккули мавқеъ ва нуфузи байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил менамояд. Дар ин замина ташаббусҳои байналмилалӣи кишвар дар соҳаи об, баргузориҳои чорабиниҳои сатҳи баланд ва ташаккули Раванди оби Душанбе мавриди омӯзиш қарор гирифтаанд. Муаллиф нишон медиҳад, ки ташаббусҳои пешниҳоднамудаи Тоҷикистон барои ҷалби таваҷҷуҳи ҷомеаи ҷаҳонӣ ба мушкилоти об, ҳифзи пирияхҳо, тағйирёбии иқлим ва рушди устувор замина гузоштаанд.

Инчунин, дар зербоби мазкур нақши Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар ташаккули дипломатияи об ва пешбурди ташаббусҳои байналмилалӣ арзёбӣ гардидааст. Муаллиф ба хулоса меояд, ки дипломатияи об ба яке аз василаҳои асосии муаррифии Тоҷикистон ҳамчун давлати ташаббускор, ҷонибдори ҳамкорӣ ва субъекти фаъоли муносибатҳои байналмилалӣ табдил ёфтааст. Раванди оби Душанбе ҳамчун платформаи муҳими муколама, ҳамоҳангсозии талошҳо ва баррасии масъалаҳои об дар сатҳи баланди сиёсӣ тавсиф гардидааст.

Дар зербоби дуюм «Дурнамои рушди дипломатияи об ва нақши он дар таъмини амнияти минтақаи Осиёи Марказӣ» мушкилоти афзоиши талабот ба об, таъсири тағйирёбии иқлим ва вобастагии мутақобилаи давлатҳои минтақа аз захираҳои оби фаромарзӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Муаллиф таъкид менамояд, ки рушди ҳамкориҳои обӣ аз иродаи сиёсии давлатҳо, ташаккули

заминаҳои ҳукукию институтсионалӣ ва омодагии ҷонибҳо ба идоракунии ҳамоҳангшудаи захираҳои муштарак вобаста мебошад.

Дар ин зербоб дипломатияи об ҳамчун воситаи таъмини амнияти миллӣ, минтақавӣ ва ҷаҳонӣ, таҳкими эътимоди байнидавлатӣ ва пешгирии ихтилофҳо арзёбӣ гардидааст. Муаллиф зарурати таҳия ва қабули консепсияи таъмини амнияти об дар Осиёи Марказӣ, татбиқи лоиҳаҳои муштаракӣ минтақавӣ илмӣ таҳқиқотӣ ва истифодаи имкониятҳои дипломатияи обро барои рушди ҳамгироии кишварҳои минтақа асоснок намудааст. Ҷамъбасти зербоб ба он равона шудааст, ки истифодаи оқилона ва идоракунии ҳамоҳангшудаи захираҳои об метавонад обро аз манбаи эҳтимолии ихтилоф ба омили рушди устувор, амният ва ҳамкорӣ дарозмуддати давлатҳои Осиёи Марказӣ табдил диҳад.

Дар хулосаи диссертатсия натиҷаҳои асосии илмӣ таҳқиқот ҷамъбаст гардидаанд. Муаллиф дипломатияи обро ҳамчун самти муосири илмӣ ва амалии фаъолияти сиёсати байналмилалӣ арзёбӣ намуда, моҳияти онро ҳамчун шакли махсуси фаъолияти дипломатӣ асоснок кардааст. Заминаҳои табиӣ ва иқлимии ташаккули дипломатияи об, нақши он дар танзими муносибатҳои байнидавлатӣ, таҳкими эътимоди мутақобила ва пешгирии ихтилофҳои вобаста ба захираҳои об муайян карда шудаанд. Дар баробари ин, аҳамияти дипломатияи об дар сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ташаккули имиҷи байналмилалӣ кишвар ва пешбурди ташаббусҳои глобалӣ дар соҳаи об нишон дода шудааст.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Баррасии диссертатсия нишон медиҳад, ки сохтор ва тарзи барасмиятдарории он ба талаботи муқарраргардида мувофиқат менамоянд. Қисматҳои ҳатмӣ қори илмӣ бо пайдарҳамии мантиқӣ ҷойгир шуда, унвони бобу зербобҳо дар мундариҷа дуруст инъикос ёфтаанд. Истинодҳо ба сарчашмаҳои истифодашуда дар матн оварда шуда, рӯйхати адабиёт ва интишороти довталаб дар қисматҳои алоҳида мураттаб гардидаанд.

Автореферати диссертатсия тибқи тартиби муқарраргардида таҳия шуда, муҳтавои асосӣ ва натиҷаҳои муҳимтарини таҳқиқотро инъикос менамояд.

Қори диссертатсионӣ ва автореферати он бо риояи муқаррароти «Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводи илмӣ», ки бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024, №493 тасдиқ гардидааст, таҳия ва барасмият дароварда шудааст.

Мутобиқати таҳассуси илмӣ довталаб ба дараҷаи илмӣ. Таҳассуси илмӣ довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ Каримов Раҳматулло Рамазонович ба ихтисоси 5.6.4. Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ пурра мутобиқат менамояд. Мавзӯи диссертатсия ба масъалаҳои муносибатҳои байналмилалӣ, сиёсати хориҷӣ, дипломатияи об, амнияти обӣ ва рушди ҳамкориҳои минтақавӣ байналмилалӣ мансуб мебошад. Масъалаҳои дар диссертатсия баррасишуда, аз ҷумла ташаккули дипломатияи об ҳамчун шакли махсуси фаъолияти дипломатӣ, ҷанбаҳои геополитикии амнияти обӣ, нақши омили об дар муносибатҳои байнидавлатӣ, ҷойгоҳи дипломатияи об дар сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва таъсири идоракунии захираҳои об ба амнияти минтақаи Осиёи Марказӣ ба самтҳои

асосии таҳқиқотии ихтисоси мазкур ҷавобгӯ мебошанд. Аз ин рӯ, муҳтавои кори илмӣ ва самти таҳассусии доктараб барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ мувофиқ арзёбӣ мегардад.

Норасоиҳо ва эродҳо. Норасоиҳо ва эродҳо. Дар баробари дастовардҳои назариявӣ амалии диссертатсия, дар муҳтавои он баъзе масъалаҳои баҳсталаб ва норасоиҳои ҷузъӣ ба назар мерасанд, ки зикри онҳо барои тақмили минбаъдаи таҳқиқоти муаллиф мувофиқи мақсад мебошад:

1. Дар боби якум раванди таърихӣ пайдоиш ва ташаккули муносибатҳои вобаста ба об ба таври муфассал баррасӣ гардидааст. Тақсим намудани ин раванд ба марҳалаҳои муайян ва нишон додани хусусиятҳои дипломатияи об дар ҳар марҳала ба возеҳтар гардидани таҳлили таърихӣ назариявӣ мусоидат мекард;

2. Дар боби дуюм таҳдидҳои гуногуни марбут ба амнияти об, аз ҷумла норасоии об, тағйирёбии иқлим, ифлосшавии манбаъҳо, фарсудашавии инфрасохтор ва мушкилоти идоракунии об мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Гурӯҳбандии ин таҳдидҳо аз рӯи хусусиятҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва экологӣ метавонист натиҷаҳои таҳқиқро муназзамтар намояд.

3. Дар таҳқиқот маълумоти зиёди омӯрӣ оид ба захираҳои об, ҳавзаҳои фаромарзӣ ва вобастагии обии давлатҳо оварда шудааст. Пешниҳоди қисми ин маълумот дар шакли ҷадвал ё гурӯҳбандии муқоисавӣ дарки онҳоро барои ҳонанда осонтар менамуд;

4. Дар матни диссертатсия баъзе ғалатҳои имлоӣ, техникӣ ва номуназзамии услубӣ ба назар мерасанд. Бартараф намудани онҳо ва таҳрири такрории матн ба беҳтар гардидани сатҳи забонӣ ва тарзи баёни маводи илмӣ мусоидат менамояд.

Эродҳои зикршуда хусусияти тавсиявӣ дошта, ба аҳаммияти илмӣ, навгонии натиҷаҳо ва арзиши умумии диссертатсия таъсири ҷиддӣ намерасонанд.

Хулосаи умумӣ оид ба диссертатсия. Диссертатсияи Каримов Раҳматулло Рамазонович дар мавзӯи «Дипломатияи об ва ҷойгоҳи он дар сиёсати хориҷии Тоҷикистон» таҳқиқоти илмӣ мустақилона ва анҷомёфта буда, барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 5.6.4. Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ мувофиқ мебошад. Диссертатсия ба талаботи бандҳои 31 ва 33-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардида, бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023, №295 ба он тағйиру иловаҳо ворид карда шудаанд, комилан мутобиқат менамояд.

Муаллифи диссертатсия Каримов Раҳматулло Рамазонович барои анҷом додани таҳқиқоти илмӣ мазкур сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 5.6.4. Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ доништа мешавад.

Тақризи муассисаи пешбар дар асоси муқаррароти бандҳои 76-79 ва 81-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардида, бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023, №295 ба он тағйиру иловаҳо ворид карда шудаанд, таҳия ва пешниҳод гардидааст.

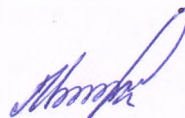
Такриз аз ҷониби Якубзода Фируз Нурмат, номзади илмҳои сиёсӣ, дотсенти кафедраи сиёсатшиносии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ омода гардидааст.

Такризи мазкур дар ҷаласаи кафедраи сиёсатшиносии МДТ «Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ» аз 28.08.2026, №1 муҳокима ва тасдиқ шудааст.

Дар ҷаласа 11 нафар омӯзгорони кафедраи мазкур иштирок доштанд. Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» – 11 нафар, «муқобил» – нест, «бетараф» – нест.

Раиси ҷаласа:

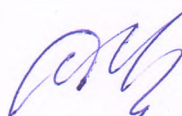
мудири кафедраи сиёсатшиносии
ДДК ба номи А. Рӯдакӣ,
номзади илмҳои сиёсӣ, дотсент

Муродова Г.Р.

Эксперт:

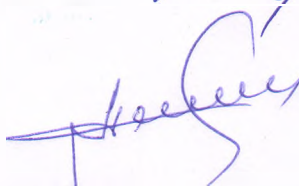
номзади илмҳои сиёсӣ,
дотсенти кафедраи сиёсатшиносии
ДДК ба номи А. Рӯдакӣ

Якубзода Ф.Н.

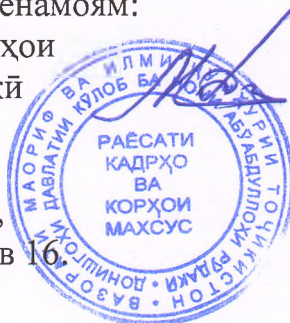
Котиби маҷлис:

номзади илмҳои сиёсӣ,
дотсент

Пирназаров Э.А.

Имзои Муродова Г.Р., Якубзода Ф.Н. ва
Пирназаров Э.А., - ро тасдиқ менамоям:
Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси ДДК ба номи А. Рӯдакӣ

Давлатзода М.А.

Суроғаи муассисаи пешбар:

735360, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Кӯлоб, кӯчаи С. Сафаров 16.
Тел/Ғах:+992(833-22) 2-35-06
www.kgu.tj. E-mail: info@kgu.tj

« 28 » августи соли 2026